

Information

FREDAG 24. JULI 2020 / KR. 40,00

Naturen anmeldt

I århundreder har vi distanceret os fra naturen. Den er blevet noget, der ligger uden for os selv, og som vi enten udnytter som en ressource eller nyder som et kunstværk. I en ny serie beder vi to forfattere om at anmelde naturen for at undersøge, hvordan vi kan nærme os den på ny

KULTUR / 12-15

Det er for tidligt at bekymre sig om nye smittetal, siger eksperter

CORONA / 4

Brostrøm går stadig ind for sex. Faktisk håber han, at du knalder på livet løs

SERIE OM SEX / 6

Parlamentets krav til budgetaftalen kan få det hele til at falde på gulvet

EU-BUDGET / 8

EJ220 | Jubilæumskampagne

Sofa, længde 212,
Bardal tekstil i flere farver

~~50.113,-~~ **22.500,-**

Sofa, længde 212
Sort, Sand og Brun læder

~~53.927,-~~ **40.000,-**

Vestergaard Møbler

København
Torvegade 55-57
Tlf. 32 57 28 14

Næstved
Merkurvej 3
Tlf. 55 77 49 49

Kgs. Lyngby
Jernbanepladsen 19-25
Tlf. 45 87 54 04

Holbæk
Tåstruphøj 46
Tlf. 59 45 45 45

www.vester-moebler.dk

»Skulle noget springe i skov her, skal kommunen nok slå det ned«

Jeg er kommet i det samme sommerhusområde ved Jammerland Bugt på Vestsjælland i over 25 år. I lige så lang tid har Tissø været en smuk udsigt fra bilvinduet, når jeg vel at mærke er blevet kørt, og vi ikke har valgt motorvejen sydfra, men den mere pittoreske via Svebølle. Herfra går det stik syd direkte til søen, hvor landskabet pludselig åbner. Man drejer skarpt til højre og siger wow, men uden nogensinde at stoppe, for så vil man jo bare frem – til kysten. En dag gør jeg det. Luften er kølig, da jeg cykler af sted, og friskheden minder mig om en sommer nordpå: sommer med hue og halstørklæde. Vanterne ligger i København, det er trods alt maj. Jeg krydser landevejen og kører videre ind i landet til Store Fuglede, hvis navn jeg mest forbinder med postnummeret.

Oppe på bakken kommer det første udsyn over grønne og gule marker. I hovedet kører spørgsmålene: Hvorfor betyder det noget særligt at have udsigt og i særdeleshed til en sø? Er det noget tillært? Er rapsmarkerne virkelig flotte eller snarere Arnoldi-agtige, monokulturens mest skrigende udtryk? Jeg skal ikke hæfte mig for længe ved det, jeg er på vej hen til *naturen*.

Alting skal have en indgang, en ramme. Mit startpunkt er Fugledegård på søens vestlige bred, et såkaldt formidlingscenter for Na-

Området i randen af Danmarks fjerdestørste sø, Tissø, vrimler med liv, fortidslevn og smukke udsigter. Men det er alligevel svært helt at blive opslugt af en anlagt naturpark, skriver Christian Yde Frostholm i denne første artikel i en ny serie, hvor forfattere anmelder dansk natur

Tekst og foto af C.Y. Frostholm

turpark Åmosen, den første af de 14 Danske Naturparker – et »kvalitetsmærke, der sikrer dig de bedste oplevelser i naturen«.

Trods den midlertidige nedlukning af vikingeutstillingen er der stadig masser af informationer udendørs. Jeg orienterer mig i plancherne om de store reguleringer før og efter krigen i den nærliggende Store Åmose, der sænkede vandstanden på bekostning af både mosenatur og arkæologiske fundlag. Indgreb, som i nyere tid er blevet afløst af fredning og naturgenopretning. Et lille skilt ud til græsmarken byder velkommen til en »kommende naturperle« med billedet af en plante med rosa blomster: markkrageklo, som man håber en dag vil kunne ses, nu hvor arealet ikke længere dyrkes, men græsses af kvæg. I 'forhaven' opererer en robotgræsslåmaskine, bortset fra i et mindre, indhegnet område, tilmeldt 'Vild med vilje', og forskellen er til at se.

Det er her, min sti begynder. Naturen er noget, der er forsvundet eller på vej tilbage, afgrænset, stillet, hvis ikke ligefrem et eksperiment, tænker jeg, mens jeg følger de gule pile fra 'Spor i Landskabet' rundt om marken og forbi en have med mange slags træer og et kor af fuglestemmer. Mest gennemtrængende nattergalen, som lige er ankommet og har travlt med at markere sit territorium.

LANGS STIEN STÅR der udbladede kongelys, en tidligere lægeplante ifølge *Spor*-folderen. På den anden side markerer firkanter, hvor et stormandsstæde lå for et årtusind siden, ned til søen, hvis vandstand dengang også var højere. Dødishullet Tissøs navn er lige så gammelt: Tyrs sø, krigsgudens eller bare Guds. I dag er her et tårn, som giver udsyn over vandet og på bagsiden også over en nyudsprunget ask. Det er et okay tidspunkt at være på højde med en trækrone.

Området er måske ikke stort, men der er gradvise overgange, ikke mindst jo længere ned mod vandet, man kommer. I det mere sumpede område blomstrer solgule engkabeler. En slynget gangbro fører ud imellem dem og ind i pilekrattet, hvor der igen er et mylder af fugle. Jeg bliver stående et øjeblik, omsluttet af kvinden og grønt. Her er tæt af dufte, der næsten overdøver gyllelugten fra markerne. Fra et fugleskjul på pæle imellem sivene kan vandfuglene iagttages igennem tonet glas. Det er så tæt, man kommer på at være på søbredden, hvilket nok er afgørende for dem på den anden side af glasset.

Jeg priser mig lykkelig over, at jeg huskede den gamle kikkert fra sommerhuset, men trods de fine oversigtstavler over dyr og planter lykkes det mig ikke at bestemme de andefugle, jeg stiller skarpt på i modlyset. Lige for næsen af mig bag glasset flyver en svale til og fra sin rede under tagkægget. Men nu

var det jo vandfuglene, jeg skulle se. Står mine manglende fuglekikkere i vejen for min glæde ved at stå der – halvvejs i en naturudsendelse eller et akvarium, halvvejs smuglet ind midt i naturen? Blicher det mindre en kvalitetsoplevelse?

Over græsset, da jeg går tilbage, brummer en drone. Jeg må gå en bue uden om køerne, der i flok har valgt at følge det officielle spor. De »plejer naturen og landskabet for os«, som der står ved indgangen.

Er natur på disse kanter altid noget, der må have hjælp til at blive det? Og bor vi i et land, der ikke blot er for lille til ulve (som selv miljøministeren mener), men også til u hæmmet »at springe i skov«, hvis der også skal være plads til andre endnu sjældnere biotoper? Sandsynligvis, kun en anelse klautrofobisk.

I FORBIFARTEN NOTERER jeg mig, at fugleskræmslerne, eller hvad de nu afskrækker, på nabomarken faktisk forestiller ulve. Søkanten vrimler med svaner, gæs og ænder, og på strandengen spotter jeg en vibe og gennemtrænges af dens skrig. Længere inde jagter en hare en anden, mens en musvåge glider hen over engen. Det er næsten for meget action på én gang. Mens jeg sidder i læ på engen ved et æbletræ, lunter en tredjedel hare tæt forbi, fulgt af et rådyr, der sætter i spring. I luften over mig ser jeg kort vingerne af, hvad jeg senere konstaterer må have været en rød

glente. Højere oppe svinger flokke af mursejlere. Jeg veksler mellem at fotografere, tage noter og blive 'afbrudt' af fugle i luften eller en farverig sommerfugl, der flakkende præcist lander på en blomst, og bliver næsten stresset af min *fear of missing out*.

Det fascinerende er det, man kender eller lærer at kende, det frustrerende er det, man ikke med sikkerhed kan bestemme eller havde håbet af se: en agerhøne eller en jagende havørn, når nu, man ved, de er her et sted.

Så prøver jeg at lytte med lukkede øjne til sangfuglene i hegnet, mangestemmigt og rumligt, og bag det gæssene og svanerne – skrig og vinger. Store Fuglede!

Jeg rammes af en pludselig ømhed for en sølle hestekastanje. Bladene er knap udfoldet, men allerede mølædte. Den første stamme gik til, dette er dens andet forsøg. Den har intet at gøre her. Siger jeg. Intet er natur, alt er natur. Forvildet, vild eller med vilje.

Sporet leder videre langs Halleby Å forbi resterne af en sluse. Skiltet ved en lille bro fremviser det blysegl, der blandt tusindvis af metalgenstande er fundet i området. Det skal have tilhørt en byzantinsk embedsmand, som man skal forestille sig i år 1000 har sejlet op gennem Storebælt og videre ad den smalle vandfærdselsåre. Længere henne fandt man en smeds værktøjskasse i åen og inde på marken den store Tissø-guldring. Også

kulturplanter kan være spor fra vikingetiden – såsom kongelysene (man ved det ikke med sikkerhed).

Jeg henter cyklen og fortsætter om søen i urets retning. Hele vejen varieres landskabet i det smalle bælte mellem vand og asfalt, men det er med tunge køretøjer susende tæt forbi, at jeg må tage det hele ind. Når jeg da ikke jeg gør de holdt, man i bil kun drømmer om.

Hvis jeg skulle lave en liste over anmelderkriterier, ville muligheden for at *fortabe* sig være et. Dette er mest et sted, man ser i glimt og på en vis afstand.

HIMLEN ER SPÆTTET med skyer, der får lyset til at bølge hen over landskabet. Kvæg hviler sig i vandkanten. Ved den øvre Halleby Ås udløb og roklubben er engen omkring de brede elletræer næsten lige så gul som markerne, og det er ikke alt sammen raps.

Mit næste delmål er Klinte-skoven på østbredden. Jeg sætter cyklen ved parkeringspladsen, hvor der stadig findes resterne af et geddeklækkeri, og går igennem en herlig blandskov med stammer væltet ind over stien, heriblandt en poppel, der ikke af den grund har opgivet kampen. Den private skov drives stadig, men jo nærmere søen, man kommer, jo mere stiger uberørtheden og artsdiversiteten. Her er bøg, ask, eg, elm, græl, pil og poppel, og helt nede ved søbredden rødæl med dens lakerede runde blade. Træernes stylteagtige

rødder er hvide af søslam, som ligesom bunddækket af knækkede rør vidner om vandstandens omskiftelighed. Lige nu er der tørt nok til at gro landplanter.

Helt nede ved søen passerer jeg en kvinde fordybet i udsigten og sætter mig selv lidt længere henne, afskærmet og med udsyn mellem stammerne. At kunne *omsluttes* må være et andet kriterium. Og så at få sin oplevelse lidt for sig selv. Lige nu er her magisk. Men i weekenderne, i ferien?

JEG KRYDSEK LANDEVEJEN i løb. På den anden side vrimler underskoven af skovmærke og træer i kim. Men midt mellem de grønne kroner står en enkelt bøg stadig nøgen, som om den fortrød på målstregen. Kan et træ i den kaliber bare sådan dø over vinteren?

Først nede i sydenden fortsætter landevejen lige ud, mens en mindre befærdet vej følger søen. Landbræmmen på hele østsiden har været fredet siden 1956, af hensyn til udsigten og plantelivet, nævnt i denne rækkefølge. Skulle noget springe i skov her, skal kommunen nok slå det ned.

»Fuglene opfatter Tissø som et hav,« har jeg læst. De smalle øer langs kysten er kunstige. Så længe illusionen virker. Om sommeren er dette yngleplads for klyder og dværgterner, der normalt er kystfugle. Der er allerede godt gang i den. På bredden spankulerer en strandskade. En gruppe grågæs,

nogle af dem med gæslinger, på vej ud på engen, vender om, da de ser mig. En stor flok andre – bramgæs får jeg det til, med hvide hoveder og sorte og grå tegninger, på træk mod de arktiske egne – græsser længere henne, og endnu en flok lægger støjende an til landing.

En mand i en af bilerne på parkeringspladsen hilser med et vink. Måske sidder han med vinduet rullet ned og tæller fugle.

Da vejen drejer væk fra søen ind til Hallenslev, vender jeg mig og ser tilbage: Et randområde myldrende af liv, hver sin årstid med sine arter. På vej nordpå igen via Gørlev krydser jeg igen Halleby Å, den nedre, som jeg har gjort det utallige gange gennem tiden, men nu ved jeg, hvor vandet kommer fra. Det er blevet en del af et system.

kultur@information.dk

”

Er natur på disse kanter altid noget, der må have hjælp til at blive det?

**KUNST
HØJSKOLEN
PÅ ÆRØ**
www.kunstaeroc.dk